У пошані до піонерів - лицем до молоді!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
— Тел. в Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXVIII. Ч. 89. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 13-го ТРАВНЯ 1971 15 ЦЕНТІВ — 15 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, MAY 13, 1971 No. 89. VOL. LXXVIII.

— КОРОТКІ ВІСТІ —

Середа, 12 травня 1971

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ РИЧАРД НІКСОН ВІДБУВ з офіційними представниками стейтів Ню Йорк і Ню Джерзі півгодинний полет гелікоптером, щоб ознайомитися з побережжям біля Нюйоркського порту. В тому районі, який охоплює 23 тисячі акрів землі і повз береги якого пропливають всі океанські кораблі до Ню Йорку, будуть з допомогою федеральних і стейтових фондів розбудовані парки, місця відпочинку, місця для пікніків тощо.

АМЕРИКАНСЬКЕ БЮРО СТАТИСТИКИ ПРАЦІ повідомило, що в районі Ню Йорку за останні 12 місяців втратили місця праці кругло 88 000 людей. Цієї весни трохи збільшилась кількість затруднень, як це буває щоразу у березні - травні, однак недостатньо. Безробіття зростає як у Ню Йорку, так і в північній частині стейту Ню Джерзі. У березні в Ню Йорку мало б бути щонайменше нових 60 000 місць праці, але насправді лише 25 000 осіб дістали якусь роботу.

У СЕНАТІ РОЗПОЧАЛИСЯ ДОВГІ ДЕБАТИ, формально над питанням примусового покликання молоді до війська, але фактично вони заторкують і проблему війни у В'єтнамі та виведення звідти американських збройних сил. Уряд є за тим, щоб продовжити ще на два роки обов'язкове покликання молодих людей до війська. Більшість демократів у Сенаті є за тим, щоб скасувати примусове покликання.

ПАРТІЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ ДЕМОКРАТІВ У ЧІЛЕ, яка є в опозиції до уряду президента - марксиста д-ра Алленде, заявила, що й вона підтримуватиме соціялізм, але не бажає контролі держави. Християнські демократи підтримують лівий уряд д-ра Алленде, особливо в питанні націоналізації великих корпорацій і шахт, в тому й таких, що належать американським власникам, але відкидають догматичний „статичний соціялізм".

У КОНҐРЕСІ НЕСПОДІВАНО ЗНОВУ ПОРУШИЛИ проблему будування понадзвукового транспортового літака - велетня „Есн-Ес-Ті". У Палаті Репрезентантів зформувалася група з республіканців і демократів, яка буде підтримувати плян фінансування й будови такого типу літака. Уряд президента Ніксона також виступає за те, щоб ці літаки будувати, і так не відстати від СССР чи Франції у ділянці понадзвукового летунства, без огляду на високі кошти продукції.

КАНДИДАТ - ДЕМОКРАТ у президентських виборах у 1968 році Гюберт Гомфрі виступив перед однотисячною авдиторією в Маямі Біч із критикою економічної політики сучасного уряду. Його 45-хвилинну промову оплескували слухачі, переважно жінки, 47 разів, а голова профспілки „Леді Кармент" сказав, що та профспілка підтримує кандидатуру сенатора Е. Москі на майбутнього Президента ЗСА і підтримуватиме й Г. Гомфрі. Однак, сенатор із Міннесоти заявив під час своєї промови, що він вже не буде вдруге кандидувати на президента.

У СВІТІ

У БРЮССЕЛІ У БЕЛЬГІЇ ВІДБУЛАСЯ в минулий понеділок і вівторок конференція міністрів закордонних справ шістьох членських держав Европейської Економічної Спільноти (Спільного Господарського Ринку), могутньої західньо - европейської економічної організації. Французький міністер Моріс Шуман вперше зробив поважні поступки Британії, створивши цим надію, що заходи Британії прийняти її до ЕЕСпільноти увінчаються успіхом.

100 ПОСЛІВ ПАРТІЇ ПРАЦІ ЗАЯВИЛИСЬ за приступлення Британії доє Европейської Економічної Спільноти. Недавно інші 124 посли соціялістичної Партії Праці, члени Палати громад, виступили проти заходів уряду щодо приступлення Британії до ЕЕСпільноти. Тому, що в керівній Консервативній партії є також прихильники та противники цієї справи, то 100 членів опозиційної Партії Праці можуть допомогти консервативному урядові прем'єра Едварда Гіта знайти для цієї справи більшість у Парляменті.

ІЗ ВІДНЯ ВІДЛЕТІВ до Вашинґтону голова американської делеґації на конференції про обмеження атомового зброєння, Джералд Смит. Він звітуватиме президентові Ніксонові про стан тих переговорів і повернеться до Відня наприкінці наступного тижня. Покищо нема ще позитивних вислідів тієї затяжкої конференції.

В ІТАЛІЇ РОЗКОЛОЛАСЬ Асоціяція християнських робітників, — організація, яка постала в 1946 році завдяки заходам теперішнього Папи Павла УІ, тодішнього кардинала Монтіні. Розкол наступив у зв'язку з розбіжним підходом до соціялізму. Частина тієї організації заявилась за співпрацю з соціялістами і комуністами у ділянці старань за соціяльні реформи.

АЛЕКСАНДЕР ДУБЧЕК ЖИВЕ на волі, працює і має досить грошей — твердить наступник Александра Дубчека на становищі першого секретаря компартії ЧССР, Ґустав Ґусак. Голова комуністичної організації в Празі, Антонін Капек, заявив, що Дубчек, невдачний лідер ліберальних реформ у Чехо - Словаччині, є головою відділу механізації в реґіональному управлінні лісів у Братиславі на Словаччині. Інші вістки подавали, що Дубчек є адміністратором одного автомобільного ґаражу у Братиславі.

СОВЄТИ ЩОРАЗ СКРІПЛЮЮТЬ свою воєнну морську фльоту на Середземному морі. Вона нараховує тепер 43 кораблі різних родів і величини над водою та 12 підводних човнів, збільшивши те число на кілька одиниць в останніх тижнях.

ІЗРАЇЛЬ ТВЕРДИТЬ, що від червневої війни у 1967 року ізраїльські війська і прикордонна сторожа вбили 1.915 арабських партизанів та ув'язнили понад 3.000. Ізраїльські чинники твердять, що коло одної тисячі членів арабських партизанських організацій, так звані федеї, згинули в минулорічній йорданській громадянській війні, винищені державним військом Йорданії. По ізраїльському боці згинули 183 вояки і 12 цивілістів з рук арабських партизанів.

КОЛИШНІЙ ЄГИПЕТСЬКИЙ ВІЦЕ - ПРЕЗИДЕНТ ПЕРЕБУВАЄ під домашнім арештом — твердить ізраїльська преса. Вона має на увазі Алі Сабрі, одного з найближчих співробітників пок. єгипетського президента Гамаля Абделя Нассера, та віце - президента за президентури Анвара Садата. Однак Анвар Садат позбавив Алі Сабрі його становища, мабуть за те, що Алі Сабрі був рішучим противником державної унії Єгипту, Сирії і Лібії, що її сприяє Садат.

През. Ніксон запропонував створення окремої національної установи для боротьби з недугою раку

Вашинґтон. — Президент Ніксон започаткував у вівторок 11 травня ц.р. заходи за створення окремої національної установи для поборювання недуги раку. Запропоновану ним програму він передав на розгляд Конґресу і відповідний законопроєкт у цій справі вніс в імені уряду в Сенаті республіканський сенатор з Колорадо Пітер Домінік. Запропонована Президентом установа мала б діяти в рамцях Національного Інституту Здоров'я з окремим бюджетом і з керівництвом, яке було б відповідальне безпосередньо перед Президентом. Президент Ніксон сподівається, що така його ініціятива приспішить видатно прихід того дня, коли буде знайдена можливість вилікування недуги раку. Подібний законопроєкт був поданий з початком цього року на розгляд Сенату демократичним сенатором Едвардом Кеннеді з тим тільки, що Кеннеді пропонував створення загальної національної установи, яка мала б своїм завданням боротьбу не тільки з раком, але і з іншими недугами. Деякі з науковців побоюються, що створення пропонованої президентом Ніксоном установи в рамцях Національного Інституту Здоров'я причиниться до розчленування цього Інституту, який є одним із найвидатніших в усьому світі закладів для біомедичних дослідів. Бюджет цього Інституту виносить 232 мільйони долярів річно і з початком цього року президент Ніксон звернувся був до Конґресу з вимогою збільшити цей бюджет на сто мільйонів долярів.

Віце-президент Еґню виступив з гострою критикою вашинґтонських демонстрантів

Спрінґфілд, Іллиной. — У вівторок 11 травня ц. р. тут виступав під час сесії Іллинойської Генеральної Асамблеї віце-президент ЗСА Спіро Еґню. У своїй промові до членів іллинойської леґіслятури віце-президент Еґню критикував гостро провідників антивоєнних демонстрацій, що відбувалися минулого тижня у Вашинґтоні, визначаючи їх як „найбільш зіпсутих, найбільш нездисциплінованих і нерепрезентативних молодих людей, що їх він будь-коли зустрічав у своєму житті". Еґню прирівняв вашинґтонських демонстрантів до таких же учасників демонстрацій, що були зорганізовані під час демократичної конвенції в Чикаґо 1968 року. Водночас із цим Еґню з признанням оцінював успішну акцію поліції в поборюванні і вашинґтонських і колишніх чикаґівських демонстрацій, стверджуючи, що не зважаючи на всю критику ліберальної преси дій поліції під час здушування цих демонстрацій, поліція в обох випадках заслуговує на повне признання. Члени Іллинойської Генеральної Асамблеї оплескували рясно промову Еґню. Деякі з членів цієї леґіслятури — неґрів збойкотували виступ Еґню.

Поштові оплати будуть збільшені вже від неділі цього тижня

Вашинґтон. — Проголошене Департаментом Пошти ЗСА тимчасове підвищення поштових оплат увійде в дію, починаючи вже від неділі 16 травня ц.р. Оплата за листи першої кляси виноситиме вісім центів замість дотеперішніх шість. Оплата за летунські листи — в засягу ЗСА і Канади — буде збільшена з десять центів до одинадцяти центів і поштові картки із п'ять центів до шість центів. Тимчасова підвишка буде стосуватися усіх поштових кляс. Листи „спеціяльної достави" (Special Delivery) коштуватимуть 60 центів замість дотеперішніх 45 й оплата за поручені листи (Registered) буде підвищена з 80 центів до 95 центів. Оплати другої і третьої кляси, які стосуються головним чином газет і журналів, мають бути підвищені на яких 20 до 33 відсотків. Намагання газетних і журнальних видавців відвернути підвишку цих оплат з допомогою відклику до суду не дали ніякого успіху: вашинґтонський федеральний суд відкинув їхні звернення з вимогою відбути публічні переслухання в цій справі. Видавництва твердять, що збільшення оплат за розсилані ними журнальні і газетні видання збільшить непомірно, на понад більше як 750 000 долярів — їхні витрати зв'язані з розсиланням цих видань. Уведена тепер підвишка є тимчасовою, остаточна висота оплат буде устійнена аж після того, як закінчиться переорганізація усього поштового департаменту, тобто з 1 липня 1971 року.

Український Студентський Клюб при університеті Ратґерса активізується

Під час відвідин у „Свободі". На фото (зліва): скарбник Клюбу Юрій Ведмідь, референт преси й інформацій Надя Мельничук, редактор „Українського Тижневика" Зенон Снилик та Г. Тарнавська, В. Корнієнко, Я Річник і Анна Чорна, випускники середніх шкіл, які вже в новому академічному році будуть студентами Ратґерса і, очевидно, членами Українського Студентського Клюбу в ньому.

„Козацькому роду нема переводу" — пишеться сьогодні в редакційному коментарі на 2-ій сторінці. Активний Український Студентський Клюб ім. Григорія Сковороди при університеті Ратґерсу в Ню Бронсвику, Н. Дж., є одним з багатьох доказів цього. Клюб існує від лютого цього року, але вже

(Закінчення на стор. 3-ій)

Сенат дебатуватиме про справу перебування військ ЗСА в Европі

Вашинґтон. — Голова демократичної більшости в Сенаті Майкел Менсфілд відновив свої давніші старання за відкликання бодай половини американських військ з Европи до кінця ц. року. Сенатор М. Менсфілд зголосив свою вимогу у формі резолюції до закону про рекрутацію на найближчий рік. Негайно зголошено інші резолюції, чи додатки до резолюції Менсфілда, які злагіднювали її текст, чи пак загально поручали президентові Ніксонові ступнево поменшувати число військ в Европі. Америка тримає в Европі загалом 300.000 війська, з того 215.000 в Західній Німеччині, 45.000 із Шостою Фльотою на Середземному морі та решту — в Британії, Італії, Туреччині й Еспанії, на тамошніх американських морсько-летунських базах. Речник Уряду заявив, що Уряд поборюватиме внесення сенатора Менсфілда і становище президента Ніксона в цій справі настільки рішуче, що не виключене його „вето" проти цілого закону про рекрутацію, якщо перейшла б в Сенаті резолюція сен. Менсфілда. Сенатор Менсфілд віддавна пропаґував відкликання з Европи американських військ, або залишення їх там під умовою, що тамошні держави будуть повністю покривати кошти утримання тих військ. У 1970 році ЗСА видаткували $ 1,731,000,000 на утримання тих військ і та долярова квота, перелита до Европи, причинилася до дефіциту американського платничого балянсу та останньої монетарної кризи в Европі. З другого боку през. Ніксон зобов'язався супроти союзників Америки з Атлантійського пакту (НАТО), що він залишить існуючі війська в Европі, щоб не послаблювати НАТО з уваги на тривку загрозу збоку СССР.

Папа перестерігає християн проти співпраці з комуністами й лібералами

Рим. — Папа Павло VI перестеріг ввесь християнський світ проти сприяння марксизмові й анархічному лібералізмові та закликав дбайливого й обережного підходу до всіх тих еволюціонуючих політичних течій у світі, які можуть довести до нових родів суспільства. З свого боку Папа поручає змагати, як до остаточної цілі, до нового демократичного суспільства, в якому не буде теперішньої великої прірви між бідними і багатими, між білою і кольоровими расами та між чоловіками і жінками. Папа дуже виразно і недвозначно засудив „радикальні системи", ворожі супроти християнізму, зокрема засудив марксизм за його „атеїстичний матеріялізм, діялективу насильства, спосіб втолочування індивідуальної свободи в колективізм, при одночасному заперечуванні кожного трансцедентального характеру людини і її персональної та збірної історії; ані теж (не слід сприяти) ідеології лібералізму, який не бачить ніяких меж для особистої свободи". Папа натаврував марксизм за його атеїзм і виключив співпрацю християн з системою та ідеологією, яка в принципі ворожа християнізмові. Папа виступив теж проти теорії про безперервну боротьбу кляс, яка в практиці веде до диктатури. Звернення Папи Павла VI не є Пастирським Листом, бо воно схоплене у форму листа до кардинала Моріса Роя, голови Понтифікальної Комісії для справ справедливости і миру, дармащо його подано до публічного відома. Цей лист написаний у 80-ті роковини проголошення Папою Левом XIII його славетної енцикліки „Рерум Новарум". Про нові справи, яка стосувалася права робітників до кращої винагороди й кращих умовин праці.

У Ленінграді знову судять жидів за „державну зраду"

Ленінград. — У Ленінграді розпочалася у вівторок 11 травня судова розправа проти 9-ох жидів, з-посеред яких вісім обвинувачені у безпосередній причетності до „змови" про схоплення совєтського літака і втечу ним до Швеції та дальше, до Ізраїлю. За той злочин судили й засудили 12 жидів в грудні минулого року, при чому два підсудні, Марк Димшіц і Едвард Кузнєцов були засуджені на смерть; під натиском збоку міжнародної громадської думки й інтервенції різних міжнародних кіл — кару смерти замінено їм на 15 років в'язниці. Теперішні підсудні були також арештовані в половині червня 1970 року. Літака не схоплено, бо всіх тих жидів арештували ще поки вони всіли до літака. Вони не мали ніякої зброї. Два підсудні, Гілья Бутман і Міхаіл Коренбілт, оскаржені за статтею 64 А совєтського карного закону, яка каже про державну зраду. Совєтський офіційний комунікат ТАСС-а повідомив, що Бутман зізнавав, як перший на тій розправі, і „признався", що він фінансував плян схоплення совєтського літака та контактувався з ізраїльськими властями за посередництвом чужинецьких туристів. Це вперше Совєти закинули Ізраїлеві, що він був причетний до спроби схопити совєтський літак, щоб перевезти ним групу совєтських жидів, які прагнули виеміґрувати до Ізраїлю. Закордонних журналістів не допущено на залю розправи, а совєтська преса промовчує її.

В Ню Йорку відбудеться святкова академія в пошану Симона Петлюри

Ню Йорк. — Цієї неділі 16-го травня о 6-ій г. вечора в залі Вашинґтон Ірвінґ гайскул при 17-ій вулиці й Ірвінґ площі відбудеться святкова академія, присвячена 45-им роковинам трагічної смерти Голови Директорії і Головного Отамана Військ і Фльоти УНР Симона Петлюри. Академію влаштовує Комітет Об'єднаних Українсько-Американських Організацій, Відділ УККА, у співпраці з Центральним Комітетом вшанування пам'яті Симона Петлюри. Організації запрошено з їхніми прапорами. У програмі: апель, відкриття — адв. Р. Гуглевич, святочне слово Митрополита УАПЦеркви Архиєпископа Владики Мстислава, доповідь про Симона Петлюру виголосить інж. О. Шевченко. В мистецькій частині академії — солівти п-і Ганна Шерей і маестро Лев Рейнарович, при фортеп'яні О. Омельський, мистецьке слово — А. Лозинський, виступ хору „Думка" під диригуванням проф. О. Бернжка. Чистий прибуток із жалобного святкування буде відісланий на бібліотеку ім. Симона Петлюри в Парижі.

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ В ЧИКАҐО ДЕМОНСТРУВАЛИ ПРОТИ ПРЕТЕНСІЙ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЛЬОНІЇ ДО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Чикаґо (Олег Сацюк). — Дня 2-го травня, коло статуї Костюшка в парку Гумболдта, в Чикаґо, зібрані тисячі поляків, сенатори і конґресмени, губернатор стейту, мейор міста. Зійшлися святкувати свято польської конституції 1791 року, яке почалося тригодинною парадою. На параді було 50 тисяч людей, з яких лишилось около десять тисяч.

Один за одним, промовці хвалять польський народ за його витривалість в боротьбі проти російського імперіялізму і бажають полякам досягнення їхньої мети: визволення їхньої країни.

Підходить до слова губернатор Оджілві. Раптом, перед самою трибуною, показуються транспаренти. Ні організатори свята, ні гості, ні поліція не можуть вірити своїм очам. Такого ще не було. Промовець продовжує з помітною непевністю в голосі.

З натовпу виринають оклики гніву ... транспаренти хитаються в повітрі і один по одному падають на траву. Починається бійка. Промовець підносить голос, але його вже не чути. Телевізійні апарати вже не фільмують його, а звернулися на натовп. Фотографи і репортери відбігають від трибуни, щоб ближче побачити заворушення. Хаос ...

* *
*

Під час тижня, голова Студентської Громади і представник Литовського Визвольного Фронту були вислали Польському Народному Союзові, який організував параду, листа з протестом, в якому, репрезентуючи українську і литовську громаду, відкинули польські претенсії до Львова, Вільна і Волині, вимагаючи, щоб для уникнення зайвого тертя поміж етнічними групами в Чикаґо, поляки не показували парадних возів, які реклямують згадані землі як польські, додаючи, що їхні претенсії безпідставні та противляться принципам, на яких побудована американська держава.

Секретарка віце-президента Польського Народного Союзу зателефонувала до литовського представника й обіцяла, що таких парадних возів не буде. Литовці подякували полякам за добру волю, і на тому справа покищо закінчилася.

Проте, в неділю рано, на годину перед парадою, ми довідалися, що ті парадні вози всеж таки будуть. Знову задзвонили до поляків. Цього разу приступив до слухавки їхній президент, який без ніяких запитань заявив, що вже не може цього року піти нам на зустріч, бо запізно ми дали знати їм свої арґументи, що вони хочуть з українцями мати добрі відносини і на наступний рік постараються нам догодити, але цього року абсолютно запізно. Признав рацію нашому становищу і право наших домагань, але казав, що в його громаді є група людей, з якими важко говорити і яких не легко переконувати. Ми знову подякували, але цього разу на тому справа не скінчилася.

Було видно, що слова і прохання нам не допоможуть, і ми рішили виявити наше обурення і показати, що ми вже не терпітимемо зневаги.

Година була 12:30 (15 хвилин перед початком паради) і з литовцями вже було запізно контактуватися, бо живуть з другого боку міста (година їзди). Ми знали, що за такий короткий час не буде можливо зорганізувати велику демонстрацію, проте вірили, що треба щось зробити — відчували відповідальність, яку не могли ще на рік відкласти.

Почали телефоном скликати кого знаходили дома на демонстрацію. В домівці СУМА почали писати транспаренти. Годину пізніше шестиавтовою кавалькадою, з дванадцяти транспарентами і синьожовтими прапорцями, виїхали в напрямку Гумболдт парку. Нас було 23. Спішили, поки скінчаться промови. Мусіли показатися перед від'їздом сенатора Едмонда Москі. Лишили авта біля парку і прискореним кроком вирушили в напрямку трибуни.

Куди не глянути, червонобілі прапори покривали краєвид замість ще нерозвиненого листя дерев. Маса людей з кожним кроком густішала. Польські слова розмов проходячих людей загрозливо висіли в повітрі. Ми знали, що нас чекало.

Трибуна стояла біля пам'ятника Костюшка, перед великим полем, плече-в-плече покритим людьми. З транспарентами, захованими під руками, одною лавою, ми почали пробиватися через натовп.

Попереду Олесь Черень, а ми за ним, серпентинно, смі-

(Закінчення на стор. 4-ій)

ВІДГОМІН В АМЕРИКАНСЬКІЙ ПРЕСІ

У „Чикаґо Дейлі Нюз" з 3-го травня ц. р. появилось звідомлення, ілюстроване світлинами губернатора стейту Р. Оджілві та сенатора Е. Москі, п. з. „Польське зібрання викликає український протест". Читаємо там:

„Декоративні герби на плятформі ч. 78 на параді, якою відзначутано 180-ті роковини конституції Польщі, говорили про Вільно, Волинь і Львів, як про „польські східні провінції". Недільна парада у парку Гумболдта мала посуватись до бульвару Августа, попри доми деяких еміґрантів з України, де лежать однаково Волинь, як Львів. Тому сини й доньки українських еміґрантів прийшли на ту церемонію в саду, озброєні яким десятком протестаційних таблиць.

На одній із них казалось: „Поляки! Відзискайте свою власну країну — тримайтесь оподаль України!" 15 молодих американських українців не пішли додому із своїми таблицями. ...„Вони їх насильно забрали від нас і втолочили в траву" — заявив 24-річний Олег Сацюк. Бійка між молодими американськими українцями та американськими поляками вибухла тоді, коли губернатор Ричард Б. Оджілві промовляв до натовпу. „Здається, що бачимо деякі радше дуже палкі вислови патріотизму в самій середині натовпу" — заявив він.

Не переведено ніяких арештувань, але поліція врятувала американських українців з пазурів американських поляків. Не пробувано теж перевезти до шпиталю двох американських українців, які сповідно були поранені. „Заберіть їх звідсіль", сказав до поліції один американський поляк який мав на своєму плащі офіційну стрічки, і поліція обмежила свою службу до виконання саме такої поради.

Посередину бульвару Гумболдта, де поліція залишила її, 20-річна Дарія Білик мала синці на обличчі. Її збили з ніг і копали. Її 15-річного брата Ігора також повалили й двічі копнули в спину. Сацюк, ветеран В'єтнамської війни, ствердив, що

(Закінчення на стор. 4-ій)

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник — Ukrainian Daily
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Subscription Rates: One year $18.00; six months $9.50; three months $5.00. For UNA members monthly 65¢
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Спільний ворог, спільний фронт

Вже не раз писалось по українському і по польському боці, що пора переставити на інші рейки свою політичну думку і свою політичну дію. Вислід другої світової війни вдарив однаково по Польщі і по Україні. Тепер у Польщі більша свобода, як в Україні, у Польщі не русифікують польської культури і одверто не переслідують Церкви. Але й Польща не є суверенною державою, бо насправді залежить від рішень Москви, керованих її імперськими інтересами. І сучасні розумні, поважні польські історики ствердили вже, що Ризький мир 1921 року, в якому перемогла русофільська і протиукраїнська орієнтація Романа Дмовського і його послідовників, був трагедією Польщі: дозволив відродитись і скріпитись єдиній, неподільній Росії, яка у пакті Ріббентропа - Молотова з серпня 1939 року припечатала долю вже не тільки України, але й Польщі.

Польсько - українська ворожнеча сьогодні шкідлива, непотрібна, анахронічна і нерозумна, як з погляду українського, так і польського інтересу. Для українського й польського народів існує тепер тільки один ворог — Москва, і тому потрібний та доцільний спільний польсько-український фронт — проти Москви. Коли протягом сторіч не розуміли польські провідники і маси, коли внаслідок того нерозуміння Гадяцький договір з 16 вересня 1658 р. і Варшавський договір з 21 квітня 1921 р. були короткотривалими й невдалими, то концепція поділу Сходу Европи на самостійні національні держави на руїнах імперіялістичної Росії залишилась правильною і єдиноспасенною для всіх його народів.

Сьогодні ані Польща ані Україна не можуть укладати договорів, що їх диктувала б їхня суверенна воля та їхній суверенний розум. Але розсіяні в діяспорі вільні українці і поляки повинні забути про анахронічні з погляду їх державного інтересу та визвольної політики ресантименти і наслідувати німців та французів, американців та японців, які свої взаємини побудували на дійсності, а не споминах минулого. Розуміють це деякі польські публіцисти з паризької „Культури" і деякі розумні польські конґресмени, які сприяли різним конструктивним українським починам в Америці. Дразнити й ображати одні одних демагогічними гаслами й цілком нереальними претенсіями немає ніякого глузду, і лежить це тільки в інтересі спільного нашого ворога Москви. Ми віримо, що й тут таки переможуть розум і здоровий інстинкт самозбереження.

Водою на млин нашого спільного червоного ворога були гасла під час 3-травневої маніфестації Американської Польонії у Чикаґо, що йшли по лінії того польського політичного максималізму, який не задовольняється західніми кордонами на Одрі - Ніссі, а посягає по українські й литовські землі на сході. Визнавши за слушний історичний принцип, який послужив Польщі за підставу для ревіндикації цілого Шлезьку і Помор'я із Щеціном і Ґданськом, польські максималісти відмовляють права користуватись тим самим принципом українцям і литовцям. Очевидно, українці вважають публічне проголошування таких гасел за провокацію на свою адресу, і цілком оправданим та зрозумілим був спонтанний виступ гурту українських студентів, що запротестували проти цього виступу нехай і крайнього крила Американської Польонії.

Козацькому роду нема переводу

Якщо у будь-кого з нас зроджувались сумніви щодо майбутнього нашої громади і нашої справи, сьогодні вже вони повинні зникнути — сказавши словами нашого національного гимну — „як роса на сонці". Тим сонцем є наша підростаюча ґенерація, наша молодь.

Останні події це більше, ніж потверджують. Згадаймо тільки для прикладу деякі з важливіших акцій, що їх ініціювали і переводять або в них включилися, додавши їм нових вимірів, наші студенти. Могутня протестаційна акція в обороні засудженого совєтським режимом в Україні на каторгу Валентина Мороза та інших молодих українських діячів культури була і є ділом нашої студентської молоді. Наші змагання за патріярхальне завершення Української Католицької Церкви прибрали тих власне нових вимірів, коли в неї активно включився Студентський Ад Гок Комітет. Українська Студентська Громада в Чикаґо подивугідно зареаґувала на антиукраїнську провокацію польської третьотравневої паради. Українські пластуни в Канаді домоглися визнання Сенатською Комісією Канади української мови, як одної з мов країни. Це тільки приклади з останніх повідомлень у пресі, але які ж вони пророчисті!

До цього ми додали б ще дещо, не менш пророчисте, з власної практики. Добрих 30 відсотків поміж новими кореспондентами й дописувачами до „Свободи" українською мовою становлять уже молоді люди, переважно студенти або молоді професіоналісти.

Очевидно, що в усіх тих акціях тут і там може трапитись якась помилка. Проте, цих помилок допускається ще в більшій мірі старша ґенерація, і їх не робить тільки той, хто взагалі нічого не робить.

У теперішньому світі діється багато дечого такого, що може тривожити душу. Це відноситься також до українських справ. За один з найбільших поличників не тільки сьогоднішнього дня, але й всіх часів треба вважати відношення Апостольської Столиці до справи патріярхату Української Католицької Церкви, нехтування належних тій Церкві історичних прав на помісність. Удар тому такий болючий, що походить з того боку, з якого його можна було б найменше сподіватись. Це, разом із продовжуваним народовбивством в Україні, могло б легко ввести людей в чорний розпач, відібрати всяку надію. Але власне це було б нашою найбільшою помилкою. Головне — видержати і не піддаватись. Хто ж більше на це здібний, як молодь!

Ще донедавна могли в нас бути сумніви, чи буде кому продовжувати започатковане перед віками, але ще й досі не завершене діло змагань за наші слушні права, за волю нашого народу. Тепер уже можна мати щодо цього абсолютну певність. Як в Україні, так і серед українців поза нею цей згадуваний свого часу покійним президентом Кеннеді смолоскип проводу також у наших змаганнях переходить поступово в молоді, надійні руки. У наші акції вже не тільки включаються, але їх ініціюють і ведуть молоді люди, з новою енерґією, новими силами й новими помислами. Горі імієм серця! Козацькому роду нема переводу!

Роман Рахманний

ТАЄМНИЦЯ ОДНОГО УСПІХУ В 1971 РОЦІ

Щорічне відзначування роковин української суверенної державности і бою українських військових частин проти совєто - російського агресора під Крутами громадянами північно - американського континенту завжди має суттєве значення для них самих. Цього року такі ж заходи українців Канади дали ще й практичні наслідки. В оттавському парляменті депутат Центральної Едмонтонської округи Степан Папроський скористувався з цієї нагоди, щоб поставити запитання П'єрові Трюдо: — Чи канадійський прем'єр - міністер у розмовах з керівниками Совєтського Союзу порушить справу українських патріотів, що їх арештовано і безправно засуджено тільки за те, що вони обстоювали права людини?

Як найяскравіші зразки такого безправ'я депутат Папроський назвав тяжкі присуди на Караванського, Мороза та інших. Прем'єр-міністер Трюдо відповів, що коли він отримає від п. Папроського прізвища засуджених осіб, то обміркує можливості своєї інтерпеляції у совєтських чинників.

Стільки сказано в офіційних протоколах канадійського парляменту. Відомо, що прем'єр - міністер Канади готується відвідати Совєтський Союз, тому українці Канади та інших країн з вдоволенням приймуть цю вістку. Всі бо українці в народовладних державах світу вимагають від своїх урядів лише одного: трактувати українців та українське питання нарівні з іншими народами та нарівні з іншими пекучими питаннями міжнародного життя.

Офіційна Оттава виявила деяке розуміння цієї вимоги і цим разом не відділила проблеми переслідування українців в СССР від справи переслідування жидів, литовців, басків та інших національностей під тоталітарними режимами.

Невеличкий це успіх, але українці завдячують його нікому іншому, як самим собі. Вони, всупереч тискові чужомовного оточення і деяким рідним асимілятором, щороку відзначають День української державности. Поскільки ці відзначування — в Канаді чи в ЗСА — відбуваються переважно силами народжених на цьому континенті громадян, то й ідея української державности здобуває тривкішу базу: щоб ця ідея не зникла з обріїв міжнародного життя, її зберігають, цінять і пропаґують не лише іміґранти, але й родовиті громадяни цих двох держав.

Ще переконливішим доказом живучости тієї ідеї на цьому континенті є різноманітні демонстрації нашої молоді з нагоди історичних роковин чи з приводу актуальних подій в Україні.

Демонстрація в столиці Канади — проведена великою кількістю молоді і старших осіб (понад 1.500 осіб в морозний і вітряний день) — пригадала громадській думці Канади дві речі. Поперше, пригадано факт, що Україна була жертвою першої агресії совєтської Росії. Ніби - народовладна Росія з ніби - поступовим і ніби - гуманним урядом кинула в січні 1918 року свої новоорганізовані військові частини не проти імперіяльної Німеччини чи Австро-Угорщини, але проти демократичної української держави.

Цей факт треба пригадувати світові якнайчастіше, щоб врешті розвіяти міт про те, начебто московська агресія розпочалася нападом на Угорщину або Чехо-Словаччину.

Водночас демонстрація української студентської молоді в Оттаві, паралельно з подібними демонстраціями в інших містах світу, переконливо показала громадським і політичним колам північноамериканських столиць, що таки існує єдність думки і почуттів людей українського роду. Кожний спостерігач бачив, що нині українець готов постояти за переслідуваного українця навіть тоді, коли особисто не погоджується з його політичними, ідеологічними чи релігійними поглядами.

Св. Караванський і В. Мороз — українці, що виросли й оформилися інтелектуально в Совєтському Союзі. Вони ніколи не заперечили своїх офіційних поглядів. Навпаки. Обстоюючи права людини і окремих національностей у межах СССР, вони показували на разючі суперечності між марксизмом - ленінізмом і жорстокою дійсністю в „союзі республік", створеному на базі тієї теорії. Канадійська українська молодь, подібно як і американські українці, відкидає цю теорію як хитрий обман експлуататорів. А все таки ця молодь виступає в обороні обох інтеліґентів з УССР, бо росіяни - імперіялісти несправедливо і нелюдяно гноблять їх тюрмою і каторгою.

Такий підхід є доказом для нас, що ми вже наближаємось до Шевченкового „єдиномислія", згідно з яким українець українцеві — брат, незалежно від усіх різниць між ними. Це почуття родової та культурно - національної єдности становить міцний фундамент ідеальної української суверенної держави, яку хочемо бачити відновленою на українській території. Бо тільки ця держава гарантуватиме основні права людини кожному українцеві та кожному її громадянинові.

Це почуття наказує уродженцям Північної Америки обстоювати особисті й громадянські права В. Мороза, Св. Караванського і інших. І це почуття людської гідности спонукало едмонтонського депутата в Оттавському парляменті виступити на їхній захист шляхом інтерпеляції до прем'єр - міністра.

Такої одностайної та гідної постави громадян українського роду не можуть знехтувати керівники демократичних країн; з нею мусять рахуватися навіть тоталітарні володарі, бо це — реальна політична сила.

Ф. Лукіянович

НАСТУП АВТ МІНІ НА МНОГОВОЗИ

Чи міні - спідннчки вдержаться — ще невідомо, але фактом є, що дім моди у Дітройті підніс завісу над своїми міні - автами. Врешті урвався їм терпець, бо годі було далі спокійно приглядатись, як щороку 1,100.000 закордонних авт виходили на шляхи ЗСА.

Тут не мова про такі вироби як Ролс - Ройс, Джеґуар, Мерцедес, Бенц, Порше, Феррарі, Ланчія чи Волво, кращі якістю та дорожчі ціною. Їх продається у ЗСА небагато, і загрозою для ринку вони ніколи не були.

Але понад півмільйона хрущиків Фолксваґена, що за ними йдуть Опельни, Фіяти, Рено, СААБ'и та примара жовтої небезпеки — Тойоти і Датсуну, що, завоювавши ринок на Заході ЗСА, просунулись на Схід — це смачний кусник ринку. Отож рішили діяти.

З американських продуцентів перший, що почав виробляти міні - авта — був Амерікен Моторс: у квітні м. р. він випустив Ґремліна, у вересні Форд поспішив випустити Пінто, а місяць пізніше Шевроле із Дженерал Моторс впровадили на ринок Веґу.

Дещо спізнилась із піднесенням завіси компанія Крайслер, бо заледве у лютому ц. р. появився у ґаражах Плімуту вироблений в Англії Крикет (цвіркун), а в квітні Дадж одержав вироблений у Японії Кольт. Але це тільки тимчасове заступництво, щоб мати товар у крамниці, бо у січні 1972-го р. Крайслер має в пляні випустити два, не названі ще, моделі міні власного виробу.

Дані продажу

Як відомо, у вересні м. р. юнія автомобільних робітників почала страйк проти Дженерал Моторс, що тривав 10 тижнів. За перших 10 місяців м. р., продано 6,5 млн. власних виробів або поверх мільйона менше, як за той самий період в 1968 році. За вийнятком Амерікен Моторс, що продали більше, всі інші три великі продуценти продали менше авт.

Натомість продаж закордонних авт піднісся досить різко вгору, виказуючи 900,000 проданих одиниць, або на 150.000 більше, як за той самий період 1968-го року, що означає 17% всього ринку ЗСА. З цього Фольксваґенів продано 430.000, або на 62.000 більше, як за минулий рік.

Чи і в якій мірі виробництво власних міні - авт вплине на зменшення продажу закордонних авт виявиться у наступних роках. Відомо, що у 1960-их рр., коли впроваджено компактні авта, продаж закордонних обнизився, потім поступово не тільки вирівнявся, але й перевершив кількість проданих з-перед періоду компактних. Чи це саме повториться і цього разу годі передбачити.

Порівняння

Що протиставлять американські продуценти міні-авт закордонним? Деякі закордонні дешевші приблизно на 200 долярів. Проте, американські продуценти підкреслюють в першу чергу наявність у ЗСА запасних частин та обслуги (партс енд сервіс). Деякі із них випустили підручники, з поміччю яких кожний сам зможе обслужити своє авто, не видаючи грошей за направу у ґаражах. А потретє — вони обіцяють задержати, на взір Фольксваґена, той самий вигляд або не міняти його так часто, як у великих моделях.

Як вони порівнюються із закордонними? Із міні-авт Крайслера один тип тільки-що поступив на ринок, а другого ще немає. Ґремлін не тільки своїм розміром, але й силою мотора найпотужніший. Пінто із Веґою, незалежно від різниці зовнішнього вигляду, подібні. Фактично всі міні - авта ЗСА дещо більші розміром, але потужніші двигуном від Фольксваґена.

Всі вони охолоджуються водою і мають мотори спереду. Фольксваґен має двигун іззаду і охолоджується повітрям. Щодо видайности у милях, то закордонні дають 1-3 милі більше на ґальон бензини. Але всі американські авта — це нові вироби, не випробувані на шляхах, не мають за собою сотень тисяч проїханих миль.

Відносно якости внутрішнього обладнання переваґу надають японським виробам (Тойоті й Датсун), потім ідуть інші закордонні, а опісля моделі ЗСА.

Як і чим відповів Фольксваґен на нові міні, бо очевидно тій фірмі заздалегідь відомий був намір продуцентів заповнити своїми конкуруючими виробами ринок.

Отож, крім існуючих на ринку хрущика, Кармен Ґія та автобусика, три роки раніше випущено два моделі серії 300, більші від хрущика, звані „сквер" та „фест бек", або прямокутного та стятого даху, ціною 2.700 долярів.

А в січні ц. р. поступив на ринок зовсім подібний до стандартного, тільки дещо більший та із кращим обладнанням, ціною 2.100 дол. „Супер-хрущик", що згідно із звідомленням дуже добре продається. Цими моделями Фольксваґен сподівається компенсувати евентуальні втрати на користь вироблених у ЗСА міні-авт.

Сніго-, всюди- та пісковози

Згідно з статистикою тридцять відсотків родин ЗСА є власниками двох або більшого числа авт. На тому невеликому місці, що залишається в ґаражі коло міні-авта, часто можна побачити сніговіз (сновмобіл) або всюдихід (ол терейн віікл).

У 1960-му р. продано 25.000 сніговозів, що їх закупили фермери, лісничі, лікарі, мисливці тощо для проїзду по завіяних снігом теренах. В 1969 р. продано їх 250.000, а в 1970-му — півмільйона. З авта для потреби сніговіз перетворився у моторизовані санки для розривки та присмности.

О'Дей — це підприємливий продавець нерухомого майна із Чикаґо. Зі свого сніговоза показував він землю на продаж покупцям. Але як сніг стопився, тоді придумав замінити човги чотирма колесами. І так постав всюдихід, винахід, що чимраз більше поширюється.

Всюдиходи можуть плавати по воді, їздити по болоті, видряпуватись на гори. В 1967-му р. продано їх 1.000, в 1975 р. передбачається продати 400.000 одиниць.

У початковій стадії знаходиться нова відміна всюдихода, що його назвали тривозом. Він має три колеса, розвиває швидкість 45 миль на годину, користується „повітряними подушками", може їздити по воді та всякому терені.

Інше авто, що має подвійне застосування: практичне, як засіб транспорту і розвагове, — це пісковіз, або т. зв. „дун баґґі". Молоді автолюби насадили на рями Фольксваґена кабіни різного розміру і почали ганяти ними по пісках. І так постав пісковіз. Обчислюють, що тепер є 80.000 пісковозів, власники яких скорочують собі доїзд до праці через піски, а далі їдуть вже звичайними шляхами.

Годі не згадати про чимраз більше поширення автдомів, авт - причеп та вантажників, простосованих до таборування. Обчислюють, що у 1975 р. таких авт буде продано у ЗСА 225.000.

ПЕТРО НІЩИНСЬКИЙ — КОМПОЗИТОР І ПИСЬМЕННИК

(До 75-річчя з дня смерти)

Ім'я Петра Ніщинського (1832-1896) тісно пов'язане з українською музикою і в першу чергу викликає згадку про його надзвичайної краси хор „Закувала та сива зозуля". Але той твір — лише частина його хоч не надто великого, та надто важливого творчого доробку на палітрі всеукраїнської національно - християнської культури минулого сторіччя.

Народжений у селі Неменці, Липовецького повіту на Вінниччині, вихідець з убогої родини дяка місцевої церкви, обдарований Петро Ніщинський рано залишився сиротою і з матір'ю та братом переїхав до Києва. Там учився в духовній семінарії, і скоро його помітили: співав у семінарійному хорі, а потім і в митрополичому, в св. Софії.

Доля несподівано усміхнулась обдарованому юнакові: Петра Ніщинського взяли до хору при російській посольській церкві в Атенах, у Греції. Там, в Атенах, закінчив він два факультети університету, богословський і філологічний, здобувши звання маґістра філології. В Атенах Петро Ніщинський зустрічався з українцями — вільними козаками, можливо мав таємні розмови з отцем Агапієм Гончаренком, для якого заповіти Тараса Шевченка були провідною зорею все життя, також і на еміґрації в Америці.

Повернувшись у Росію, Петро Ніщинський викладав спершу в Петербурзі грецьку мову й літературу, але не витримав життя в „гнилому місті", як про нього писав Т. Шевченко, і помандрував до соняшної Одеси. Там він зійшовся з М. Кропивницьким, П. Скальським і іншими українськими діячами, почав збирати фолкльор, записувати й обробляти народні пісні, згармонізував для концертового виконання історичну „Пісню про козака Софрона". Переселившись у містечко Ананьєве біля Єлисаветграду (тепер Кіровоград), де родина могла трохи краще вижити за мізерні заробітки чоловіка, П. Ніщинський взяв участь у творенні українського національного театру, разом із братами Тобілевичами, М. Кропивницьким і ін. Там написав для театрального українського гуртка в Єлисаветграді знамениті „Вечерниці" — сцени з українського народного життя, що їх виконували, як вставки, в п'єсі Тараса Шевченка „Назар Стодоля". Сама оркестрова інтродукція - вступ вже нагадували щось на зразок народної опери, бо в інтродукції лунали уривки мелодій, якими так прославився той твір: пісня господині „Зоря з місяцем", хор парубків „Віють вітри ще й буйнесенькі" та ін. жартівливі сцени колядування, а головно ж — звідти пішла по Україні й далеко поза її межами чудова пісня „Закувала та сива зозуля" — про українських невільників у турецькій в'язниці. В переносному значенні співалося в тому хорі про минулі нещастя України і про тогочасну — російську і навіть — про сьогочасну червоноросійську.

Петро Ніщинський напевно пішов би далеко вперед, як композитор. Він ще дав низку пісень - романсів, як „У діброві чорна галка", „Дівчинонько" й ін., гармонізував народні пісні, в тому числі історичну про Байду, але ґеноцидна заборона російського уряду друкувати твори українською мовою і навіть виконувати їх на театральних сценах унеможливили його працю в тому напрямку, зокрема ж плідну співпрацю з українським театром. П. Ніщинський взявся тоді за переклади з грецької мови: переклав під псевдонімом Петро Байда „Антігону" Софокла, „Одиссею" Гомера й інші твори. Під кінець життя знову повернувся до Одеси, брав участь в укладанні 4-томового „Словаря російсько - українського", відомого за підписами Уманця і Спілки. Помер 16 березня 1896 року в селі Ворошилівці, де й похований (тепер Тиврівського району на Вінниччині).

В Одесі, де чимало років прожив цей трудівник-праведник, нема музею Петра Ніщинського, невідомо, чи є бодай меморіяльні таблиці на будинках, де жила та завжди убога, але обдарована багатьма талантами, людина.

Леонід Полтава

Любов Коленська

ГНАТ МИХАЙЛІВ

(2)

Він ширший тепер у плечах, але обличчя майже те саме, тільки багато повніше. На устах затаєна, давня, трішки лукава усмішка. Єдине, що сильно вражає мене, це його волосся — усе білим сніжком, а в білості отій — біль років. І очі вже поза окулярами, і не видно їхньої опалевої сині.

Він говорить, а дівчина біля нього перекладає, мабуть. Раптом він підводить очі вгору, хвилинку задержується на мені, але мене не бачить. І почерез юрбу з усієї сили хочеться крикнути: — Гнате!

Але не лишаю свого місця, вичікую...

Гнат уже прощається, подає дівчині й урядникові руку і виходить. Тоді і я поволі сходжу вниз.

І знову бачу його. Він тільки на хвилину пристає і щільніше примикає валізу. Назустріч Гнатові йде літня жінка. Вони мовчки обіймаються, вона краєчком хустини витирає сльози й усміхається.

Гнат широко і заклопотано пробігає очима по юрбі — це таки за мною — і впізнає. Яка довга хвилина, поки я біля нього. І поки обійняти, він питає: — Ти? — І радість і жаль і начебто тривога... А тоді звертається до жінки: — Тето, це Антін, мій справжній друг. — І зводить наші руки разом.

Вона ввічливо вітається, але усміх тільки на устах, усе інше в обличчі непорушне. Часами гляне на Гната допитливо, з теплом, а так дивиться байдуже кудись понад нами. Вправді, я Гнатів друг, але їй щойно знайомий.

Гнатові очі займаються радістю: — А я думав, що може й не схочеш уже мене бачити. А ти не забув і прийшов... — І звечев'я тихне, маліє і плечі його стискаються.

Беру його руку, давлю у своїй, але Гнатова поволі в'яне і очі його кудись неспокійно вбік... І бачу безмежну тривогу в нього.

Треба про щось інше. Нагадую бузкову гілку: — Тобі, Гнате, як від Віри колись...

Ясним світлом заводиться його обличчя: — Мені майже годі повірити, що ти радієш моїм приїздом. Як добре, хоча на часок, бути людиною. А Віри забути не можна... — І бере гілку від мене.

Ліловими пахощами миготить квіття бузку, у моє серце впивається біль і спогад, і поміж нас кладеться Вірина рука.

Виймаю фотографію і подаю йому: — Тут ми ще разом...

І Гнатове обличчя гейби крилом торкається її.

А тітка збоку жде, а потім каже: — Ви ще говоріть, а я піду, втомлена дуже і спрага в мене. Те все, що ви розказуєте, далеке вже мені, а навчити нас наново не було кому...

Вона відходить, а ми сідаємо поруч. Гнат починає: — Перед виїздом, був на гробі батька і твоїх близьких і там на прощання поклав пучечок незабудьок... — Тоді ніяково посміхається, бентежиться: — І жменьку землі тобі звідтіля... А може вже й не треба?..

Потім стиха кидає: — Нікого вже не маю, хіба ті, що в гробах, і ті... — і замовкає. А очі — безбарвні й прозорі, тільки гейби в далині поза ними — біль.

Тоді питаю: — Про кого думаєш?

Гнат спершу боязко оглядається, а тоді відповідає: — Я й так забагато вже сказав, мовчати треба... — Його обличчя блідне, сіріє, ніби стинається, і він потиху шепче, ледве ловлю його слова: — Я навіть мовчав, як сина забирали... — Тужавіє, твердне його обличчя, а очі жорстокі й неспокійні зупиняються на юрбі: — Чи знаєш, що мій син на відході сказав: — Горобцям не ховати орлів... — І так залишив мене. І відтоді вся ненависть до таких, як я, у мене тліє. Довго від свого сина не мав жадної вістки, аж за якийсь час осторога шарпнула нами: — Бережіть і ховайте книжки, щоб їх не спалили. — Книжки ми зберігали, але все ж одно часами знаходили їх і палили. Горіли тоді вогні, як колись у середньовіччі, в попелища обертали всі наші віковічні надбання. Щоб нашого імени не стало зовсім. Отак під засуд смерти...

Тоді його очі близько мене, гострі й допитливі: — А як тут, на вільних землях, чому від вас нічого? Ми й перестали ждати, сподівання всякі відкинули уже давно, хіба на вас, розсварених й розбитих, надіятись? Ваша сила вся у паперових війнах. Скажи, як нам самим раду давати?.. — А потім сумно: — Така вже у нас вдача, зідхнемо, заспіваємо і землю возитимемо, як я...

Покірно, низько хилю голову.

І приходять, ніби зовсім іздалеку, його слова: — Багато непотрібних слів розгублюємо по світі і ти, і я, і ми всі. — Торкається мого плеча і, ледве помітно, показує на когось: — Як ти думаєш, отой чолов'яга часом за нами не слідкує? Хоча я й так нічого більше не розкажу. Пам'яті не стає. Навіть те все, що почув, надто не сприймай. Я писав тобі, що тому кілька років хворів на тиф, а потім, ще поки закінчилася війна, якийсь військовий по голові шомполом ударив...

(Закінчення на стор. 4-ій)

Відбулася телевізійна програма в справі В. Мороза

Янгставн, Огайо (Ю. К.) — В середу, 28-го квітня, тут на програмі „Дені Джовнс" (10 год. рано — ченел 33) відбулась цікава півгодинова програма присвячена В. Морозові та українським інтелектуалістам. Гостем програми був Ігор Цішкевич котрий продовжує свої студії над магістеркою при Джон Керол Університеті, та є головою Студентського Клюбу ім. Адама Коцка в Клівленді, член ТУСМ-у та СУМА.

Пані Джовнс, велика приятелька українців, поставила ряд питань молодому науковцеві, виявляючи своє обізнання із спротивом в УССР. Молодий дискутант вміло вияснив чому в Україні існує спротив та поширення опозиції в цілому Совєтському Союзі. Вичислено ряд осіб, котрі активно виступили проти режиму та сьогодні сидять в Мордовії та інших концентраційних таборах СССР. Чимало часу присвячено Валентину Морозові, його працям, та останню судову розправу. Згадано спроби українського угрупування, а спеціяльно студентів, в ЗСА, звернути світову опінію в користь В. Мороза та заходи зроблені світовою організацією „Амнесті Інтернешенал".

Дуже цікавою частиною програми була дискусія про спосіб видавання захалявної літератури, „самвидав", організації котрі мають зв'язки з декотрими членами спротиву, та способи передавання літератури на захід. В дискусії згадано теж ролю жінки в русі інтелектуалістів та пережиття жінок, котрих чоловіки були засуджені за протирежимну активність.

Що програма була дуже цікава для глядачів, виявилось тим що пані Джоунс одержала багато телефонічних компліментів. Вислів одного глядача характеризує ставлення деяких симпатиків; „Коли Мороз засуджений на такі довгі роки, щонайменше, що я можу зробити є прочитати літературу за яку він карається".

Український Студентський Клюб...

(Закінчення зі ст. 1-ої)

нараховує 56 членів та виявив поважну активність. Влаштовано виставку українського народного мистецтва і показ українських народних танків. Клюб взяв зорганізовану участь у великій маніфестації „в обороні Валентина Мороза в Ню Йорку 1-го травня. Мавши за патрона Григорія Сковороду, Клюб заплянував в наступному 1972-му році, з нагоди 250-річчя народин Гр. Сковороди, видати збірку його праць. Для придбання фондів на цю добру ціль, Клюб влаштовує вже цієї суботи, 15-го травня, студентську забаву, що відбудеться в Голідей Ін при шляху 22 в Соммервілл, Н.Дж., на яку запрошують молодь і старших. Про свою працю і пляни представники цього Клюбу інформували редакцію „Свободи" під час своїх відвідин минулої п'ятниці, 7-го травня.

Проф. Іван Коляска в ЗСА

Відомий публіцист, автор книжки „Едукація в Совєтській Україні", довголітній співучасник совєтської системи а в недавньому минулому, острий критик русифікації українського народу, професор Іван Коляска (Канада) виступить із доповіддю про русифікацію України в днях 14 травня ц. р. у Філядельфії, 15 травня в Йонкерс і 16 травня в Ню Йорку.

Виступ проф. І. Коляски спонзорує ТУСМ, Товариство Української Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського. Нагода рідкісна, щоб почути і побачити людину, котра довгі роки працювала в совєтській системі, а сьогодні ясно і одверто виступає проти русифікації України не на здогадах, а фактах.

МОЛОДИЙ МАЙСТЕР — ДЛЯ УАПЦ

Брізбен, Австралія. — Свято-Покровська церква в Брізбені одержала від 16-річного обдарованого юнака Миколи Журина ним же сконструйовану і виконану дарохранительницю, у формі малої церкви для чаші, з різьбленими під квіти дверцями і православним хрестом вгорі. З 6-ти років Микола Журин, дбайливий учень Рідної Школи, був вівтарним прислужником в тому храмі УАПЦеркви, настоятелем якого є протоієрей С. Шумський. Тижневик „Вільна Думка" в Сідней ч. 13/1971 помістив фотознімку з гарного подарунку та молодого мистця.

ПЛАСТУНИ З НЮ ЙОРКУ ВИСТУПАЮТЬ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Філядельфія (О. Л-ий). — Пластова молодь з Ню Йорку загостить в найближчу суботу, 15-го травня до Філядельфії, де в 4-ій год. по полудні вона виступить із вечором пластової самодіяльности в залі школи Венджамин Френклин при вул. Брод і Грін. У програму входять сценки, вірші, скечі, пісні і танці. Після виступу, філядельфійська Пластова Станиця буде гостити своїх друзів з Ню Йорку на пластовій зустрічі у Пластовому Домі при вул. Данкенон і 10-ій.

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ В ЧИКАГО ДЕМОНСТРУВАЛИ

(Продовження зі стор. 1-ій

ло ішли вперед. Було страшно. Проте, ми розуміли наше завдання і якась вища сила додавала нам відваги.

Черень зупинився по самій середині тісного натовпу і хотів уже показувати транспаренти. „Далі, Олесь! Іди далі! Треба пробитися на сам перед!"

Почувши українську мову, поляків опанував неспокій. Почали вигукувати: „Україньце! Цо оні тутай хцов? Нє пущаць". Стало тяжче пробиватися поміж людей, але ми більше почали пхатися і дійшли на сам перед.

„Перед нами п'ять рядів здивованих облич. За нами починало кипіти людське море. Остання секунда непевности. Тоді, всі враз, кожний, другому додаючи енергії, піднесли транспаренти.

Грізні, чорні на білому слова запанували. Промова стала відгуком гробової тиші.

Яке неймовірне нахабство! Не мавши місця, щоб повернутися поміж поляками, ми показували світові правду в очі. Не звертаючи уваги на консеквенції, ми висловлювали свою віру і затверджували свої права.

Визначні гості не могли одвернути облич, не могли втекти. Були примушені бачити правду перед носом:

„Поляки, подальше від Львова і Волині!"
„Львів і Волинь на завжди українські!"
„Нема в світі більше місця на імперіялізм!"

За нами замішання, виклики: „Що єсть? Це єсть?"

Натовп відчував, що щось не впорядку. Проте бачили лише чистий бік наших транспарентів і не знали в чому справа. Ми обернулися і показали їм написи.

Понеслись обурені оклики. Їхні обличчя показували лють. Погрозливо вимахували п'ястуками. Проте правда била їх і вони не мали відваги на нас напасти. Лише коли ми знову відвернулися до трибуни, відчули на плечах удари, що їх увесь час сподівалися.

Наші написи вже довго не вдержались. Їх подерто на кусники і втоптано в траву. Боротьба була б безнадійною. Ми тільки пробували вирватися з натовпу і дістатися до репортерів, відбиваючись в самообороні, або коли злість перемагала.

Поліція не старалася нам допомогти. Роз'юшений натовп тягнув дівчат за волосся, били по обличчях, по поясах. Як хтось впав на землю, його копали куди попало.

Забулося за промову губернатора. Його не було чути. Навіть репортери не звертали уваги, про що він говорив. Нарешті ми прорвалися через останні лави людей і опинилися перед трибуною.

Телевізійні репортери відразу почали давати нам інтерв'ю. Фільмували не губернатора, а нас. Деякі з людей старалися нападати на репортерів, проте не вдалося й інтерв'ю продовжувалося, поки польський Комітет, при допомозі поліції, його не припинив.

Репортерам було цікаво знати, що спонукало таку малу групу людей наражуватися на велику небезпеку, щоб тільки показати декілька транспарентів. Ми їм пояснили. Сказали, що ми не демонстрували проти поляків, а проти малої групи їхньої громади, яка компромітувала решту своїми глупими бажаннями навернути світ на минулий імперіялізм. Сказали, що президент Польського Народного Союзу признав нам рацію і обіцяв, що на наступний рік парадних возів „східніх провінцій" вже не буде в їхній параді, проте, ми рішили підкреслити наше обурення й вимоги покінчити з тією щорічною зневагою.

На наступний день, польський щоденник „Дзєннік Звйонзкови" писав: „Перший раз за шістдесят років, дійшло до заворушення під час маніфестації 3-го травня, через групку молодих українських хуліганів". Стаття продовжувалась грубими буквами на першій і другій сторінках, висловлюючи обурення і критикуючи український брак культури.

Їхня стаття дуже добре написана і переконлива, проти, їхня засліпленість мимохіть зраджує їх і вони самі себе заперечують. Кажуть, що польська громада, мавши спільного ворога, пробувала з українцями дружньо жити й спільно проти того ворога боротися. „В останніх роках, — пишуть дальше, — польські середовища старалися засипати пропасті поміж українцями і поляками". Чи вони думали засипати ті пропасті зневагами?

Пишуть, що територіяльні справи не можуть рішати еміґрації, лише вільні нації. Це правда. Проте, справа не була в тому, кому належать території Львова і Волині

Розумні люди не мають сумніву, що польські претенсії до наших західніх земель є сьогодні мріями відрізаної голови, що Львів і Волинь назавжди будуть українськими. Проте, нашим великим завданням є поширювати правду про ситуацію в Україні і наміри москалів зрусифікувати український нарід і знищити всі прояви нашої культури. Ми мусимо світові дати знати про нове українське відродження, про нашу боротьбу за існування як нації — навчити і не допустити, щоб нами торгували.

Якщо полякам так дуже залежить на тому, щоб з нами дружньо жититн і вести спільну боротьбу проти Москви, вони повинні б нас зрозуміти, повинні б зрозуміти, що претенсії деяких їхніх громадян до наших земель під час паради, на якій є так багато людей, стають перешкодою в осягненні нашої мети. Коли одного дня сто тисяч людей побачать, що Львів і Волинь є „частинами Польщі" то на наступний день їм буде тяжко повірити в наші заперечення. Крім того, лише знання, що на їхні зневажливі акції буде відповідна реакція, допоможе їм ті акції припинити.

Може вони і розуміють, але поступатися не хочуть. Союзник з них дуже непевний. Вони хочуть з нашою допомогою розбити російську імперію, щоб могти створити свою, щоб знов захопити наші землі.

Олег Сацюк

ВІДГОМІН В АМЕРИКАНСЬКІЙ ПРЕСІ

(Закінчення з 1-ої стор.)

право його групи до вільного висловлення своєї думки втоптано в траву разом з їх таблицями. Коли Сацюк розмовляв з репортером, то добігли до них деякі слова, що їх чере гучномовець говорив посадник Ричард Дейлі, який парафразував Джана Ф. Кеннеді: „Коли будь-який чоловік або жінка позбавлені своєї свободи, то всі ми позбавлені нашої свободи".

Сенатор Едмунд Москі, демократ з Мейну, який також промовляв до якої 50.000-ої маси людей заявив, що американці навчились вважати, як щось належне їм, „право до заробітку на пристойне життя, право виховувати в безпеці свою родину, право, щоб до нас пристойно ставились". І він додав: „Це права кожного американця. Це права, за які ми мусимо боротися, щоб зберегти їх кожному американцеві. Ми мусимо запрягти себе до незавершеної ще праці американської демократії".

Без уваги на факт, що треба ще багато дещо перевести — сказав він, — конфлікт у Південній Азії „проник глибоко до американської душі", даючи людям відчути, що „якось наша слава лежить позаду нас. Але я вірю, що ми відзискаємо нашу гордість, нашу совість і здібність розуміти наше минуле й наше майбутнє" — пише „Дейлі Нюз" у своєму повідомленні. Між іншим, назву Львова в тому повідомленні подано в правильному українському звучанні „Львів", а не „Львов".

Купуйте в підприємствах, які оголошуються в „Свободі"!

ГНАТ МИХАЙЛІВ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

Обіймаю його: — Тихенько, Гнате, забудь! Тут у нас спокій, і за слова не чіпляються. Я ждав на тебе і вірив, що принесеш свіжу силу. Пригадуєш, як ми прощались з матір'ю моєю, вона нічого, тільки: — „Будь такий, як Гнат!"

Але Гнат знову з докором: — Залиши, вони є скрізь і все знають, а я приїхав, хоча б трохи пожити.

Втихомирюю його: — Я ж казав тобі, що тут нікому не цікаво навіть, звідкіля ти. Може спочатку й подивляться, який ти, а потім і забудуть. Хібащо шкодити станеш.

Таки не можу втихнути, за живе чіпляю: — Скажи, як із Шевченком там?

— Шевченка боятися стали. Занадто наші пісень йому співають, хоча б навіть ті, з Сибіру. Тому потрохи відсувають його. От так, потихеньку, і не стане його ...

— І очі скорботно на мене, що кудись хочеться подітись, розтанути ...

Людина ще він, але — не Гнат ...

Нараз, майже сердито, відсуває мене, і кожне слово болючою стрілою: — Хіба я безумний, страждати все наново. Кому воно потрібне? Там, на Україні, перекидаються на чужу мову, правда, мусять. Але тут, у вас, я чув, ніхто не силує і не карає, а декотрі чваняться, що вже не по-нашому говорять. Бачиться їм, що дійдуть швидше до гроша й до слави, а насправді — вони покидьки. І хіба ж не ростуть вони і там і тут — уже не наші ... — І тихне, як летюча зоря, і блідне, як вона.

Тільки пошепки слова: — А може все ж таки зійдемося, ви і ми ...

Торкаюсь його: — Забудьмо тепер про все, ходи і відпочинь.

Але він відсувається від мене і благає: — Не сьогодні ще. Я маю куди йти, мною не турбуйся. Тут мушу від самих початків вчитися жити.

Хочу придержати його, хоча б ще на хвилину.

Виходимо. Надворі сріблистими сережками дощ.

Пробую ще раз говорити: — Пригадуєш, удома ... світанок зачіпає сліди наших босих ніг і біжить з нами аж до річки. А там верби — кучерявим вітерцем, сльозиною води. Поміж комишами вітер долоні вмиває ... І ми там, Гнате, ножиком витинаємо лук. Тріпочеться, летить стріла, розколює голубінь. Хмуряться наші брови і ми гейби вже старіємо, бо думаємо про смерть ... Але це тільки мить. Під берегом незабудьки. Біжимо, рвемо їх повними пригорщами і несемо моїй мамі. І мені навіть не заздро, що материна рука пригортає лиш тебе.

Гнат ледве всміхається. В його руках гілка бузку прив'яла, чахне. Хочеться вхопити Гната якнайдужче за руки і з усієї сили закричати, що ще не так зле, поборемося разом, і може вдасться нам.

Надходить тітка, і він звертається до неї: — Ходімо! — І вже не дивиться на мене.

Ще раз підходжу і благально простягаю руку: — Гнате, окремо ми — ніщо. — Але він відходить.

Нараз чую за собою рішучі й швидкі кроки. Повертаюся — Гнат.

Він уже не такий, як хвилину тому: обличчя твердше ,в очах зоря надії і ще лишок темінї болю: — Стривай! Я вже боявся, що не дожену тебе, а тепер щасливий, що можу дещо сказати. Перше вагався, а тепер скажу, тільки ти нікому ... Недавно, ще в Україні, перед моїм виїздом приходив чоловік і розказував про мого сина. Він уже тепер у Києві. І таких, як він, не один. Вони не забули, тільки небагато ще їх, і треба обережно, щоб у заранні їх не задавили. От, там хотіли пам'ятник якомусь високодержавному мужеві поставити, а молодь вперлася, і таки здобула його Лисенкові. І вірші захалявні і статті пишуть і висилають їх сюди; усе те до пізньої ночі, а на сторожі завжди хтось під вікном, щоб бува не викрили. Народ оті вірші ловить, читає, стільки їхньої радости, що у слові. І книжки давні бережуть і молитися разом ходять, щоб Бога не забути. З дня на день ростуть такі, як мій син, і очі звернені на кожне ваше слово і ждуть на нього. Не змінились вони, такі, як ми колись; хоча як їх давлять і скільки років. В одному змінились: обережніші й нікому з чужих не довіряють. А тепер, таки прощавай, сьогодні особливо мушу відпочити. — Дивиться на зів'ялу гілку бузку і кидає мені: — Як ти думаєш, коли поставити гілку в воду, хіба не розів'ється? Спробуємо.

Замовкаємо.

Чоло у вечора старіється й ореться зморшками. Поміжи нас вбігає ясний жмуток каштанового квіття, летить і розбивається у дощі.

Гнат так тихо й непорушно, його майже немає. А тоді раптом ,різко повертається до мене, і по його обличчю темним крилом біль, а брови хмуряться: — Часто з України висилають сюди людей. Із-за цього суперечки у вас не погасають, палахкотять і спалюють усе, що поміжи вами рідне. А хіба ж вам розгадати, чи крутими й неправдивими, чи простими шляхами вони йдуть до вас, як підказує серце... Не відкидайте їх, але й віри глибокої не йміть, вони вам не докорятимуть, вони знають .. .Але ще раз благаю: не відкидайте, бо нерез те на Україні жура, що і там їх нищать, і тут їх не хочете ...

Тітка здивовано дивиться і жде. Хочу Гнатові зараз же відповісти, але він заперечливо махає рукою і гостро й рішучо йде.

Грубими краплинами напухає дощ. У вечірніх світлах на каштанових деревах кладеться слізна ніжність. Пробігає, схлипує тінь ... Блідим обличчям до землі повертаються квіти ...

Підношу вогку долоню, шукаю вітру. Нічого, — тиша ,і слізні коралини безустанно й одна ковісінько гойдаються, тремтять і тривожать ...

І в ніч ідуть мої слова: — Ачей повернеться ще нам Гнат Михайлів?

Гантер, 6 серпня 1966 р.

ДЖЕРЗІ СИТІ й ОКОЛИЦЯ!

В п'ятницю, 21-го травня 1971 року в год. 7-ій веч.

в приміщенні

Українського Народного Дому при Fleet & Oakland Ave., Jersey City, N.J.

— відбудуться —

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Окружного Комітету Відділів УНС НАДГУДСОНСЬКОЇ ОКРУГИ

в яких повинні взяти участь члени Окружної Управи та Урядовці і конвенційні Делегати наступних Відділів:

з Джерзі Сіті: 25, 70, 170, 171, 196, 270, 275, 286 і 287; з Байон: 213 і 281.

НА ПОРЯДКУ НАРАД:

1. Звіт з діяльности Окружної Управи;
2. Вибір нової Окружної Управи й Контрольної Комісії;
3. Обговорення пляну організаційної праці;
4. Обговорення Союзового Дня;
5. Доповіді головних урядовців;
6. Різне.

В зборах візьмуть участь:

ГОЛОВНІ УРЯДОВЦІ з канцелярії УНСоюзу та СТЕПАН ГАВРИШ, гол. радний і обласний організатор.

ЗА УПРАВУ ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ:

Мирон Сірий, голова — Дмитро Дидик, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНСОЮЗУ

СУБОТА, 15-го ТРАВНЯ 1971 р.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. Звичайні місячні збори членів Б-ва св. Юрія — 239 Відд. від год. 3:30 до 4:30 по пол. в домі Укр. Амер. Горожан, 847 N. Franklin. — Д-р В. Галан, гол., М. Ковальчук, секр.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. Дж. Місячні збори Т-ва І. Франка — 372 Відд. о год. 7-ій веч. в залі Ігл Голл, 210 Чирч вулиця. Є багато справ до полагодження, тому проситься чл. прибути. — Секретар.

ПАССЕЙК, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Т. Шевченка — 42 Відд. о год. 7:30 веч. в УНДомі при 237 Hope Ave. Проситься взяти участь. — В. Марущак, рек. секр.

„СОЮЗІВКА"

ОСЕЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ в КЕРГОНКСОНІ, Н. Й.

приймає вписи дітей у віці від 7 до 11 років

— на —

ДИТЯЧУ ОСЕЛЮ

яка триватиме

для ДІВЧАТ — від 19-го червня — 10-го липня 1971 року

для ХЛОПЦІВ — від 11-го липня — 1-го серпня 1971 року

По ближчі інформації та за аплікаціями до виповнення, прошу зголошуватись на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION ESTATE
Kerhonkson, N.Y. 12446 Tel.: (914) 626-5641

Аплікація на прийняття

— на —

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

на СОЮЗІВЦІ

КЕРГОНКСОН, Н. Й.

від 2-го до 26-го СЕРПНЯ 1971 року

Ім'я і прізвище: ....

Адреса: ....

Вік: .... Член УНС, Відділ: ....

Знання української мови:

СЛАВО ☐ ЗАДОВІЛЬНО ☐ ДОБРЕ ☐

Залучую на рахунок оплати $....................

(Повна оплата курсів — $150.00. Половину належности треба вплатити із аплікацією).

Аплікації висилати на адресу:

UKRAINIAN NATIGNAL ASSOCIATION ESTATE
Kerhonkson, N.Y. 12446 Tel.: (914) 626-5641

ТАРЗАН, Ч. 6555. Вава відзискує свій авторитет у батузів

Стривайте, батузи! Я Вава, великий вождь батузів, убив свого сина Мамбо цим списом, що його він давніше кинув проти мене!

Хто з вас відважиться боротися списом проти мене?

Гей, Ваво! Які чари зробили тебе знову великим і сильним?

Я, Вава, не відповідаю на запити! Хто з вас не хоче повинуватися мені, вашому законному вождеві?

Гаразд! Чую від вас тільки мовчанку! Тому... слухайте добре мого наказу! Покладіть на землю свої списи!